

'70 ÁPR.

KISGRAFIKA ÉRTESITŐ

M. E. G. E.

A MAGYAR EX LIBRISGYŰJTŐK ÉS GRAFIKABARÁTOK EGYESÜLETE

A Szent György Céh, amely először tömörítette soraiba a magyar ex librisgyűjtőket és művészeket, 1923-ban beszüntette a működését és ezzel megszűnt a szervezett magyar gyűjtőélet is. Új egyesület létrehozásának gondolata dr. Arady Kálmánban már 1924-ben megfogalmazott, kísérletezésének azonban jó darabig nem volt eredménye: hiányoztak a lelkes, munkára és áldozatra egyaránt kész gyűjtők. Az előkészület évei alatt pár lelkes embert azonban így is sikerült maga köré tömörítenie (Nagy József, Pinterits Tibor, Petry Béla, Révész Kornél, Lux Gyula, Nagy Iván, Szánthó Dénes, Szücs Pál stb.), akik mögött már jelentős gyűjtő-műlt állott. A mozgalom, ha lassan is, tovább gyűrűzött, szaporodtak az érdeklődők s az új magyar ex librisgyűjtő egyesület, a Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete (MEGE) 1932. december 21-én megtarthatta alakuló közgyűlését, amelyen a fentiekén kívül már Bajor Ágost, Bauer Imre, Einczinger Ferenc, Doskar Ferenc, Haranghy Jenő, Kmety Ferenc, Kolozs Lajos, Lukács Gyuláné, Mócsay Béla, Mühlbeck Károly, Nóti Józsefné, Rampacher Pál, Schulteisz Miksa és Staihl Andor is részt vettek. Az egyesület alapszabályát Pinterits Tibor készítette el, amelyet a Belügyminisztérium is jóváhagyott, az egyesület célkitűzéseit pedig Arady Kálmán a következőkben foglalta össze: "Célunk a kitűnő

magyar grafikusművészeket a közönség szélesebb rétegeivel is megismertetni s ezáltal nekik munkát, a közönségnek pedig silány reprodukciók, olajnyomatok helyett olcsó áron művészi grafikát juttatni. Célunk a könyvjegy használatát a közönséggel megszerettetni, a könyvjegyek művészi színvonalát emelni és egyszerűbb müdúcnyomatok helyett a nemesebb "eredeti" eljárásokat szorgalmazni, amellett vigyázni arra, hogy csak az igazán művészi jó lapok kerüljenek ki külföldre. Aki könyvjegyvet készített magának, az könyvet is vásárol, márcsak azért is, hogy könyvjegyét beleragaszthassa, ezáltal tehát a magyar irodalmat is szolgálni kívánjuk. Célunk a régi magyar könyvcimereket is összegyűjteni, feldolgozni és méltó kiadványban a világ elé tárni régi kulturánk ezen beszédes bizonyosságát. Ámde egyesületünket nemcsak ex librisegyesületnek szántuk, hanem mint címünk is mutatja, a kisgrafika többi ága, különösen az alkalmi grafika és a "szabad" grafika kedvelői is megtalálhatják egyesületünk keretében működési területüket". Az alakuló gyűlés elnökké Lyka Károlyt, ügyvezető alelnökké dr. Arady Kálmánt, főtitkárrá Pinterits Tibort, pénztárossá Ö. Bakonyi Teklát, ellenőrré Ötvös Ferenonét, könyvtárossá Lukács Gyulánét választotta meg. Az alelnöki és titkári tisztség betöltetlen maradt. A tagsági díjat évi 6,- pengőben állapították meg. Választmányi tagok Bajor Ágost, Balázsffy Rezső, Nagy Iván, Lux Gyula, Rampacher Pál és Révész Kornél lettek.

A MEGE vezetősége a későbbi évek során sem ment lényeges változáson keresztül. Az egyesület fennállása alatt az elnöki tisztséget mindvégig Lyka Károly, az ügyvezető alelnöki tisztséget pedig dr. Arady Kálmán látta el. Az egyesület I. rendes közgyűlését 1934-ben tartotta. A II.-III. közgyűlések határozatairól és esemé-

nyeiről nincs írásbeli emlékünks. A IV. közgyűlés (1937. május 8.) határozata értelmében az alelnöki tisztségre Nagy Iván, a titkári tisztségre Illyés S. László kapott megbízást. E közgyűlés rendszeresítette a pártolótagság intézményét is; a pártoló tagok évi 2,- pengő tagdíj ellenében a Kisgrafika mellett megkapták a kör illetmény-kötetét is, de nem választhattak és nem voltak választhatók. Az V. közgyűlés (1938. február 26.) és a VI. közgyűlés (1939. március 24.) a vezető tisztségekben nem hozott lényeges változást. A VII. közgyűlés (1940. jun. 29.) a főtitkári tisztséget Pokorny Ferencsel töltötte be, mivel Pinterits Tibor betegeskedése miatt nem vállalkozott a betöltésére s inkább a pénztárosi teendőket vette át. A VIII. (1941. máj. 10.) és a IX. (1942. máj. 16.) közgyűlés szintén nem változtatott a vezető tisztségviselők személyeiben. A X. közgyűlés (1943. jun. 23.) titkárrá Török Jánost választotta meg. Nagyjából tehát az 1940-ben megválasztott vezetőség vitte tovább az ügyeket egészen az egyesület megszűnéséig, amely 1948-ban következett be; 1944 után azonban ez a működés már csak formális volt: az egyesület csak névleg állt fenn.

Az egyesület taglétszáma állandóan nőtt, azonban a 140 főt sohasem haladta meg. A magyar ex librisgyűjtés története szempontjából érdemes volna a MEGE teljes taglistájának a közlése, helyette azonban csak azoknak a nevét adjuk, akik gyűjtők is voltak, saját ex librisrel vagy ex librisekkel is rendelkeztek, résztvettek a bel- és külföldi cserében és kisebb-nagyobb ex librisgyűjteményt is mondhattak a magukénak. E nevek között nem egy olyat találunk, akik már a Szent György Céh keretében is működtek és számos olyat, akik a mai egyesületnek, a KBK-nak is tagjai. A nagyobb gyűjtők tevékenységének a fel-dolgozása, a nagyobb gyűjtemények állagának és sorsának

az ismertetése ma még a jövő feladata. A MEGE gyűjtőtagjainak táborából - nem a teljesség igényével - az alábbiak nevét feltétlenül megörökítendőnek tartjuk: Almásy Gyula Béla, Alpár Sándor, Arady Kálmán, Árpási János, Bajor Ágost, Balázsffy Rezső, Balla László, Bange Francis (Lettország), Bauer Imre, Bencsik Gabriella, Benkő Ferenc, Békés István, Bordás Ferenc, Borsos József, Bylsman Henk (Hollandia), Conrad Gyula, Cora János, Déry Ernőné, Diamant Izsó, Divéky József, Drahos István, Drescher Pál dr., Einczinger⁴ Ferenc, Erdős János, Fery Antal, Frankl József, Gáspár Andor, Gergely Jenő, Gergely Ödön, Giltay Veth (Hollandia), Grünbaum Ádám (Észtország), Grünbaum Ernő, Gyöngyösi Zoltánné, Havas László, Heitz Fernand (Franciaország), Hoffmann Lászlóné, Holl Jenő, Horváth Endre, Illyés S. László, Kaszay Zoltán, Kaveczky Zoltán, Kékesi Béláné, Kerekes Sándor, Kollmann Jenő, Kolozs Lajos, Kovrig Károly, Kunst Adolf (Németország), Kurcz Antoni (Lengyelország), Kuylen Wim (Ausztria), Lamensdorf Miklós, László Géza, Légrády Sándor, Letkó Andrásné, Leszner Tadeusz (Lengyelország), Lombardo Iván (Olaszország), Lusztig István dr., Luy Gyula, Mantero Gianni (Olaszország), Markovica Dezső, Márton Lajos, Marton László, Masson Antoinette (Franciaország), Máthé Jenő, Mátray Gyula, Mihályhegyi Géza, Nagy Árpád, Nagy Dezső, Nagy Iván, Nagy József, Némedy Gyula, Német Erzsébet (Illyés S. Lászlóné), Németh Sándor, Nóti Józsefné, Novacek Dagmar (Jugoszlávia), Okolo-Kulak A. (Lengyelország), Ösztreicher Tekla, Pallay Aladár, Pálmay Erzsébet, Patay Mihály, Patonai-Papp László, Péchy Kálmán, Petrikovich László, Pinterits Tibor, Pinterits Tiborné, Plotovicz Jan (Hollandia), Pohárnok Zoltán, Pokorny Ferenc, Politzer Imre, Radványi-Román Károly, Rainer Márton, Rampacher Pál, Reisinger Jenő, Remetei Filep Ferenc,

Réthy István, Révész Kornél, Ripka Titusz, Sárdy Endre, Schaeffer Andor, Schützer István, Selmecki Károly, Solski Tadeusz (Lengyelország), Soó Rezső prof., Somogyi Katinka, Sós József, Staibl Andor, Szánthó Dénes, Szécsey Béla, Szentesi Flórián, Szentiványi Gyula, Szinesy Tibor, Szücs Pál, Tary László, Tamási Henrikné, Tóth Ervin, Török János, Varga Ferenc, Vargha Ernő, Vidovszky Erzsébet, Wanner István, Weisz Imre, Wiltner Sándor dr.

A nagy gyűjtőtábornak nagy művészta-
bor állt rendelkezésére. A MEGE által ajánlott művészek névsora (Alpár Sándor, Bajor Ákos, Balla László, Balázsfy Rezső, Bange Francis, Barsy Emmi, Bordás Ferenc, Buday György, Conrad Gyula, Drahos István, Erdős János, Fery Antal, Gábor Jenő, Gallé Tibor, Gotthardt Tibor, Haranghy Jenő, Havas László, Horváth Endre, Irsai István, Kaveczky Zoltán, Kmety Ferenc, Koppány György, Légrády Sándor, Mantero Gianni (a kiváló gyűjtőről kevesen tudják, hogy fiatal korában ex libriseket is készített), Márton Lajos, Menyhárt József, Mühlbeck Károly, Nagy Árpád, Németh Nándor, Patay Mihály, Petry Béla, Pohárnok Zoltán, Radványi-Román Károly, Rainer Márton, Révész Kornél, Sebestyén Endre, D.Szabó István, G.Szabó Kálmán, Gy.Szabó Béla, Szántó Klári, Szücs Pál, Török János, Vadász Endre, Várkonyi Károly, Woyty-Wimmer Hubert arról győzhet meg mindenkit, hogy e művészek - kevés kivételtől eltekintve - nemcsak a magyar ex librisművészet legjelesebb képviselői közé tartoztak és tartoznak, de a magyar grafika történetébe is beírták a nevüket.

A MEGE tevékenysége fennállásának első öt évében majdnem kizárólag a klubnapokra korlátozódott. Az összejöveteleket (havonta kétszer, illetve egyszer) egyesületi helyiség hiányában különböző kávéházak különtermeiben rendezték meg (Parlament kávéház, Várkert kioszk, Pilvax

kávéház) s ezeken leginkább a csere, a gyűjtemények bemutatása és megbeszélése vitte a vezető szerepet. Néha előadások is szerepeltek a műsoron (Nagy Iván: Magyarok a nagyvilágban, Fery Antal: A magyar bélyegművészetéről, Wanner István: A mélynyomásról stb.), ezeket azonban előadók hiányában nem tudták rendszeresíteni.

Az egyesület már alapításakor elhatározta egy könyvtár és egy ex librisgyűjtemény felállítását. A könyvtár az egyesület kiadványaiért a külföldi egyesületektől kapott könyveket és folyóiratokat, valamint a tagok ajánlásait gyűjtötte össze. Működéséről keveset tudunk: 1936-ban 28 könyvből és füzetből, 1938-ban 68 könyvből és füzetből állott. Az egyesületi ex librisgyűjtemény felállítása is nehezen haladt előre; erre enged következtetni a könyvtárosnak a Kisgrafikában gyakran megismételt felhívása, amelyben a művészeket és a gyűjtőket új ex libriseik 3-3 példányban való beadására kérte a tagokat. Az egyesület könyvtárának és gyűjteményének sorsa az egyesület feloszlata után ismeretlen; valószínűleg a Szépművészeti Múzeumba került.

Kedves napokat jelentett az egyesület életében a két vidéki kirándulás, amely nemcsak a tagok barátkozását segítette elő, de a művészi ismeretek gyarapítását is szolgálták. Az első kirándulást 1938. szeptember 25-én Esztergomba rendezte az egyesület. A házigazda tisztét Bauer Imre látta el és ő kalauzolta el a tagokat a székesegyház, a kincstár és az árpádkori ásatások megtekintésére. Délután Einczinger Ferenc lakásán baráti feketézés közben beszéltek meg a látottakat. A kirándulás emlékére Török János rézkarc-émléklapot készített. A második kirándulásnak 1949. január 8-án Szolnok volt a színhelye. Ezen 27 budapesti és 5 vidéki MEGE tag vett részt. Az autóbusszon utazó kirándulókat Albertirsán Né-

meth Erzsók látta vendégül reggelire, Szolnokon pedig a házigazda tisztét dr. Kerekes Sándor látta el. A tagok meglátogatták a szolnoki művésztelepet, ahol Chiovini, Patay, G. Szabó, Révész P. Pál és Zádor István alkotásával ismerkedtek meg, majd megtekintették a városházát és a Tisza szállót. Dr. Kerekes Sándor vacsorán látta vendégül a kirándulókat. A maradandó emlékü kirándulásnak Török János alkalmi rézkarccal, Patay Mihály fametszettel, Kerekes Sándor pedig sokszorosításban is megjelent verses krónikával állított emléket. A MEGE anyagilag sohasem állt valami fényesen. Bevétele kizárólag a tagdíjakból és kiadványainak eladási árából származott. Állami támogatásban nem részesült (mindössze egy ízben vásárolt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az egyesület kiadványaiból 160,- pengő értékben) és a tagok sem voltak túl lelkiismeretesek a tagdíjak befizetése terén és a notórium nemfizetőket nem egyszer kénytelen volt az egyesület kizárni tagjai sorából. Az anyagi nehézségeken Arady Kálmán nem egyszer a saját zsebéből segített; nemcsak munkával, de anyagilag is mulhatatlan érdemeket szerzett a MEGE életében.

A külföldi példák és a tagság igénye arra ösztönözte az egyesület vezetőségét, hogy ex libris és grafikai könyvek kiadásával és a Kisgrafika című folyóiratának megindításával is hozzájáruljon a magyar ex libris kultúra felvirágoztatásához. A MEGE ezen tevékenysége példamutató s az egyesület tevékenységének legértékesebb részét képezi. Az első kiadvány (Román Károly könyvjegyei. Lyka Károly bevezetésével.) 1932-ben jelent meg és ezt még további 15 kiadvány követte. Ezeknek értékelésére nem, csak felsorolására vállalkozunk, mert értékelés szempontjából minden egyes kötet külön tanulmányt érdemelne; értékelésüket azonban a hazai és külföldi művé-

szeti folyóiratok és ex libris kiadványok már a maguk korában elvégezték. A második kiadvány (Gáborjáni Szabó Kálmán könyvjegyei. Bev. Lyka Károly) 1934-ben látott napvilágot, 500 példányban. Ezt követte 1935-ben a harmadik (Haranghy Jenő 12 rézkarc ex librise. Siklóssy László bevezetésével - 150 példány) 1936-ban pedig a negyedik kiadvány (Révész Kornél ex librisei. 12 rézkarc. Lyka Károly bevezetésével. - 50 példány). Az 1937-ben megjelent ötödik kiadvány (Évkönyv az 1937. esztendőre. Összeállította Arady Kálmán) gazdag tartalmával osztatlan sikert aratott. 200 példányban látott napvilágot. Igen gyorsan elfogyott a mindössze 50 példányban, 1938-ban megjelent kiadvány is (Vadász Endre 6 színezett illusztrációja). Ugyanebben az évben még egy kiadványt adott ki a MEGE (Bort, buzát, békességet. Karácsonyi és újévi lapok - 110 példány). Az 1939-es év ismét két kiadványt eredményezett. (Tóth Ervin: Fametszet a XX. században. 250 példány, ebből 200 számozott - Boldog újévet! 125 számozott példány.) Alkalmi grafikákat tartalmazott az 1940-ben megjelent "Családi ünnepek a grafika nyelvén" című, 240 példányban megjelent, az ugyancsak 1940-ben napvilágot látott Drahos István: "Udvariasság és művészet" című 50 példányban megjelent, az 1941-ben kiadott "Kelet visszatért" című, 150 példányban megjelent és az ugyancsak 1941-ben közrebocsájtott "Békés újévet!" című, 250 példányban megjelent kiadvány. A MEGE könyvek 14. kötete Koppány György fa- és linometszeteit tartalmazta a Csongor és Tündéhez is szintén 1941-ben látott napvilágot 160 számozott példányban. Az 1942-ben megjelent 15. számú kiadvány Veér-Wenczel Márton kisgrafikáit tartalmazta, míg utolsó kiadványként Onni Okkonen: A finn grafikus művészet című könyve jutott el a tagsághoz (200 számozott példány) - s ezzel a MEGE könyvkiadói tevé-

kenysége véget is ért. Ezek a könyvek ma már bibliofil ritkaságok s a MEGE emlékét mindaddig fent fogják tartani, amíg magyar kultúra és magyar könyv lesz a világon.

A "Kisgrafika", a MEGE folyóirata 1937-ben indult meg; a Magyar Ex Libris után ez volt a második ex libris-sel és kisgrafikával foglalkozó folyóiratunk. Nyolc évet élt s az évi négyeszeri megjelenésnek néha csak öszszevont számokban tudott eleget tenni. (1937: 1,2,3,4, 1938: 1, 2-3, 4, 1939: 1, 2, 1940: 1-2, 3-4, 1941: 1-2, 3-4, 1942: 1-2, 3-4, 1943: 1-2, 3, 4, 1944: 1-2. sz.) A papirkorlátozások miatt terjedelme is egyre csökkent, de amit adott: úgy cikkekben, mint illusztrációkban, az komoly értéke a magyar művészeti irodalomnak. A folyóirat szerkesztését mindvégig dr. Arady Kálmán látta el s maga is sokat írt (gyakran Barna Barnabás álnéven) a folyóiratba; talán szerkesztői munkássága adott neki ösztönzést arra, hogy 1945. után orvosi doktorátusa mellé a művészettörténeti doktorátust is megszerezze. A lap munkatársai között művészettörténészeket (Arady Kálmán, Braungart Richard, Csatkai Endre, Hoffmann Edith, Tóth Ervin, Vayer Lajos), művészeket (Almási Gyula Béla, Alpár Sándor, Nagy Árpád, Nikelszky Géza, Révész Kornél, Rozsnyay Kálmán, Török János) és gyűjtőket (Balázs Dezső, Déry Ernőné, Illyés S. László, Pokorny Ferenc, Wittrisch Ilona) egyaránt megtalálhatunk. Általános művészettörténeti cikkek mellett (Kálmáncsehi prépost Breviáriuma, Szelepcsényi György, a rézmetsző. A kis ájtatossági kép) sok értékes cikk foglalkozik a magyar ex libris-sel (A könyvjegy és a MEGE, Levél a modern magyar könyvjegy gyermekkorából, A magyar ex librisművészet, A mai magyar kisgrafika stb.) és a magyar ex librisművészekkel (Bordás Ferenc, Vadász Endre, Nikelszky Géza, Drahos István, Veér-Wenczel Márton, Somogyi Miklós, Majer István, Alpár

Sándor, Istókovits Kálmán stb.), de találunk cikkeket a külföldi kisgrafikáról (A német ex libris manapság, A Lascaris család könyvcimere, Színes fametszés Olaszországban, A vésett vonal német művészei, Az olasz ex librisművészet stb.) és kisgrafikusokról (Hokusai, Woyty-Wimmer stb.) is. A gyűjtők gyakorlati szükségleteit kielégítő cikkek (A főbb rézkarceljárások felismeréséről, A kontármunka, Beszélgetés a könyvespolc előtt, Mi öröm van a könyvjegy-gyűjtésben?, Művészet és fametszés, A könyvjegy a képzőművészetben stb.) szintén komoly értéket képviselnek. A szemle-rovat kiállítási és könyvismertetései, művészeti hírei, az egyesület életét regisztráló kisebb közlemények, az oeuvre-listák stb. szintén hasznosoknak bizonyultak nemcsak a gyűjtőknek, de a művészettörténet művelőinek is. Itt jelent meg a MEGE három cserelistájából (1934, 1937 és 1939) a két utóbbi; az 1937. évi 52 gyűjtő és 31 művész, az 1939. évi 72 gyűjtő és 44 művész adatait regisztrálja.

A MEGE nemcsak szóban és írásban propagálta a kisgrafika ügyét, de eredeti grafikák ajándékozásával is igyekezett úgy a gyűjtőszennvedély kielégítéséhez hozzájárulni, mint a szép iránti kedvet ébrentartani és fokozni. 1936 és 1941 között minden évben művészi grafikát adott tagsági jegyül (1936: Révész Kornél rézkarca, 1937: Petry Béla rézkarca, 1938: Bordás Ferenc fametszete, 1939: H. Woyty-Wimmer fametszete, 1940: Nagy Árpád fametszete, 1941: Várkonyi Károly fametszete) és gyakran adott a Kisgrafika egyes számaihoz is eredeti mellékleteket, legtöbbször a nagyobb gyűjtők és művészek ajándékeképpen. E grafikák alkotói közül Boromisza Tibor, Nagy Árpád, Patay Mihály, Balázsffy Rezső, Szücs Pál, Radványi-Román Károly és Petry Béla, ajándékozói közül pedig Boromisza Tibor, Reisinger Jenő, Pokorny Ferenc, Arady Kálmán és Illyés S. László neveit kell feljegyeznünk.

A második világháború 1944-ben hazánkat is elérte s ezzel vége is szakadt a MEGE virágzó működésének. A gyűjtők és művészek legnagyobb része a harctereken és a koncentrációs táborokban az életéért harcolt, városaink és falvaink rommezökké változtak s az emberek gondját az életért való aggodalom s a mindennapi kenyér megszerzése kötötte le. Amikor pedig elhallgattak a fegyverek, a semmiből kellett új életet teremteni, a megmaradt energiákat ezer elsődrendű feladat kötötte le. A MEGE ekkor már csak névleg létezett, míg aztán 1948-ban egy, a társadalmi, szakmai stb. egyesületek ezreit betiltó kormányrendelet - méltatlanul ugyan - de a MEGE működésének is hivatalosan is véget vetett. Az új ex librisegyesület megalakításának a gondolata csak az ötvenes évek közepén merült fel újra s csak 1959-ben nyert megvalósítást. Az új egyesület, a Kisgrafika Barátok Köre legfőbb feladatának a MEGE nemes hagyományainak a megőrzését és továbbfejlesztését tekinti s ezzel nemcsak a MEGE mulhatatlan érdemeit ismeri el, de kulturális érdemei, törekvései utódjának is tekinti magát.

Galambos Ferenc

Szeged hírhős város... Ezzel a címmel jelent meg 1969-ben a szegedi szabadtéri játékok története, az ottani Tömörkény István Gimnázium és Szakközépiskola ifjúsági történeti szakkörének összeállításában. A szakközépiskola képzésedő tagozata által szedett szép kiállítású kis kötet azért is érdekelt minket, mert Kopasz Márta grafikusművész-tanár egyéni ízű linómetszetei díszítik. A gimnázium vezető igazgatója, Diós József a fiatalok minden művészeti megmozdulását lelkesen pártfogolja, tőle várjuk, hogy tető alá hozza a XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmára az iskola grafikai szakkörének kisgrafika-mappáját.

SOÓ PROFESSZOR

EX LIBRIS GYŰJTEMÉNYE AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBAN

Amikor a Népszabadság terjedelmes riportban hírül adta, hogy Soó Rezső professzor, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem tanára, a Magyar Tudományos Akadémia rendes és több külföldi akadémia tiszteletbeli tagja, a világhírű botanikus 80.000 lapot felölelő ex libris és kisgrafikai gyűjteményét az Iparművészeti Múzeumnak ajánlotta, a nemes gesztusra felfigyelt az egész ország; az ajándék értékét és felbecsülhetetlen jelentőségét csak azok tudják igazán értékelni, akik ismerik a gyűjteményt, vagy maguk is gyűjtők lévén tudják, hogy egy ilyen hatalmas gyűjtemény kiépítése mennyi anyagi áldozatot és mennyi pihenéstől elvont időt követel magának.

Soó professzor a régi, kézzel festett rézmet-szetekkel illusztrált botanikai szakkönyveken keresztül került közelebbi kapcsolatba a grafikával s hogy gyűjteni kezdett (1934-ben, debreceni egyetemi tanár korában), abban nagy szerepet játszott Debrecen nagy grafikai multja mellett az is, hogy ekkor alakult meg az Ajtósi Dürer Céh, az ex libris és kisgrafika-gyűjtők egyesülete, amely Soó professzort vezetőségi tagjává választotta. A tudós sajátos, rendszerező és teljességre törekvő alkata Soó professzornál az ex libris gyűjtésében is megnyilvánult: a gyűjtés, amelyet kezdetben csak pihentetőnek és kikapcsolódásnak szánt, egyre több anyagi

G.Szabó Kálmán /fametszet/

áldozatot és egyre több szabadidő feláldozását követelte. De Soó professzor, mint mindent, ezt is szívvel-lélekkel csinálta s harmincöt évi gyűjtőmunka eredményeképpen jött létre az a páratlanul gazdag kisgrafikai gyűjtemény, amely Iréne Dwenn Pave-nak a Yale Egyetem Könyvtárára nagyott gyűjteménye (250.000 lap) és a neves comoi építész, Dr. Gianni Mantero magángyűjteménye (100.000 lap) mellett nagyságát tekintve a harmadik a világon.

Soó professzor azonban nemcsak gyűjtött, de gyűjteményét rendszerezte is, részben fel is dolgozta. A hatalmas grafikai anyag laponként felkارتozva 147 dobozban nyert elhelyezést, nemzetek szerint, ezen belül pedig a művészek nevének betürendjében elrendezve. A tudós professzor egyre szaporodó oktatói és kutatói elfoglaltsága nem engedte meg, hogy gyűjteményének teljes anyagát katalogizálja, de a rézkarc- és rézmetszetanyag, valamint a fametszetanyag egy részének rövid, csak a művész nevét feltüntető katalógusa mégis elkészült és 139 sűrűn gépelt lapra terjed. A professzor e katalógus egy példányát az Iparművészeti Múzeumnak is átadta s ezzel nemcsak a gyűjtemény végleges rendezési és feldolgozási munkáját könnyítette meg a múzeumnak, de a művészettörténészek részére is egy olyan forrásmunkát biztosított, amely

Bordás Ferenc
/fémcszert/

nélkül egy ex libris művész oeuvre-listája sem lesz elkészíthető.

Ami magát a gyűjteményt illeti, értékét nagyban emeli az a tény is, hogy anyagának egynegyed része rézmetszet és rézkarctechikájú lap. A gyűjtemény magyar viszonylatban 1945-ig majdnem teljesnek mondható; a külföldi anyagból a német rész a leggazdagabb, utána pedig az osztrák és a cseh anyag következik. Természetesen tekintélyes anyaggal és reprezentatív lapokkal van

képviselve úgy Európa, mint a tengerentúli országok ex libris művészete is. A hatalmas gyűjtemény talán csak a skandináv anyag (dán, finn, svéd és norvég) szempontjából szorú kiegészítésre, ez azonban nem nehéz feladat, annál is inkább, mert ezek az országok nem igen rendelkeznek reprezentatív ex libris művészekkel. A külföldi anyagban egyes művészek (Adolf Kunst, Michael Finngesten, Cossmann és a Cossmann-iskola) teljes, vagy majdnem teljes sorozatok-

kal szerepelnek; a Fingesten-gyűjtemény gazdagságára mi sem jellemzőbb, mint az, hogy egy csomó lapja még a Lenze-féle Fingesten-katalógusban sem szerepel! A gyűjteményen belül külön értéket és érdekességet képviselnek az ex libris tervek, amelyek nemcsak az egyes művészek műhelytitkaiba engednek bepillantást, de sok olyan anyagot is őriznek, amelyek kivitelezésre nem is kerültek.

A gyűjteményen belül - függetlenül a nemzeti hovatartozástól - több kisebb különgyűjteményt is találunk. A három dobozban elhelyezett "bemutató gyűjtemény" a legjobb művészek legszebb lapjait tartalmazza; kezdő gyűjtőknek, vagy a gyűjtés iránt érdeklődő műbarátoknak a professzor elsősorban ezeket mutatta meg, hogy kedvet csináljon a gyűjtéshez. E gyűjtemény lapjainak a főgyűjteménybe való beosztása a gyűjteménynek az Iparművészeti Múzeumba való kerülése után

indokolt. Külön gyűjteményt képeznek a neves személyiségek részére készített ex librisek is; ebben az érdekes anyagban államférfiak és államfők, neves írók, művészek, tudósok ex librisei kaptak helyet. A gyűjteményen belül külön kezelt anyagként szerepelnek a régi ex librisek is (49-50.sz. dobozok); ebben megtalálható többek között Dürer Pirckenheimer részére készített ex librise (1511.) éppen úgy, mint a régi magyar rézmetszetű főúri és főpapi ex librisek, valamint a XVII-XVIII. századi angol heraldikus ex librisek legszebb darabjai is. E kis különgyűjteményben kb. 1000 lap található. Különgyűjteményt alkotnak az erotikus ex librisek is - teljesen indokoltan.

Az adományt kitünően egészíti ki a mintegy 100 darabból álló mappa-anyag (kb. 2000 lappal), amelyek részben mint egyesületi kiadványok egy-egy ország,

G. Szabó Kálmán /faragszat/

mint, művészmappák pedig egy-egy művész válogatott alkotásait mutatják be.

Soó professzor ajándékának pénzbeli értékét nehéz lenne meghatározni, kulturális értéke azonban felbecsülhetetlen. A magángyűjtemények szomorú sorsa gyűjtőjük halála után legtöbbször a szétszóródás (ez történt a neves Siklóssy-, Hillinger és Pinterits féle ex libris gyűjteményekkel); ezt kívánta

Soó professzor megelőzni akkor, amikor nagy anyagi áldozattal, szeretettel és hozzáértéssel kiépített gyűjteményét az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta s ezzel közkinccsé tette. E nagyszerű ténykedésével nemcsak a budapesti Iparművészeti Múzeumot tette Európa ex libris szempontjából leggazdagabb muzeumává, de méltó emléket állított saját maga műgyűjtői tevékenységének is és

Várkonyi Károly
/klisé/

neve méltán foglalhat helyet a magyar művészeti muzeumig nagy mecénásai, Széchenyi Ferenc, Ráth György, Hopp Ferenc, Majovszky Pál, Procopius Béla stb. névsorában.

Soó professor ajándéka méltó gazdára talált az Iparművészeti Múzeumban, amelynek ex libris gyűjteményét a század elején Rozsnyay Kálmán ajándéka alapozta meg, s amely 1903-ban megrendezett első magyarországi nemzetközi ex

libris kiállításával nagy szolgálatot tett a magyar ex libris kulturának. Biztosak vagyunk benne, hogy a nagyszerű ajándék az Iparművészeti Múzeumban méltó megbecsülésben részesül és nemes hagyományokat követne a múzeum akkor, ha az 1970-es budapesti Nemzetközi Ex Libris Konkresszus alkalmából a gyűjtemény válogatott anyagát bemutatná a kongresszus résztvevőinek s a magyar közönségnek. — bos

EGER IGÉZETÉBEN

TROJÁN MARIAN JÓZSEF

Tíz éve egy szakköri kiállítás keretében fiatal grafikus jelentkezett könyvvel és olvasással összefüggő képeivel az egri Megyei Könyvtár olvasójában. Akkor mindössze negyven lapból állt ez a kiállítás, de ma már több mint 200 linómetszet áll Troján Marian József mögött. Ő is egyike a lengyel-magyar barátság követéinek. Személyes kapcsolatai, gyermekkori élményei kötik Egerhez és szülővárosához, Przemyslhez, a keleteurópai barokk két varázsos városához. Mindez közelebb hozza egymáshoz a két népet is. Művészetében a magyar táj és lengyel mezők színei, a magyar és lengyel történelem párhuzamosságai, a lengyel és magyar grafikusművészet legszebb hagyományai fonódnak össze.

Troján Marian József 1931-ben született Przemyslben munkáscsaládból. 1956-ban jár Magyarországon és magyar lányt vesz feleségül. Azóta él közöttünk. Ez már második magyarországi élete. Először a lengyel összeomlás után, 1939-ben szüleivel jött hazánkba. Akkor Egerben, Gyöngyösön, Balatonkilitin és Boglárán élt. 1945-ben tért haza szülővárosába, itt érettségizett. Jerzy Panek krakkói grafikusműhelyében kezdett dolgozni (1951-56) fametszők között. Első műveit fába metszette, utóbb tért át a linóra, amely évek óta szinte kizárólagos kifejező eszköze. A lengyel parasztok ösztönös fametszőművészete talált nála egy másfajta anyagban folytatásra. Képalakításában, motívumainak gazdagságában, jelrendszerének változatosságában a lengyel grafika és plakátművészet hagyományait követi. A lengyel művészek közül Panek, Chiszpanszka-Neuman, Wróblewska és Młodzianowski, a magyarok közül Molnár C. Pál és Buday György, Gy. Szabó volt hatással művészetére.

Élete és munkája egyetlen művészi élmény. Dolgozott a Műemléki Felügyelőségen, az egri Vármuzeumban restaurátorként. Itt írta a "Középkori mesterjelekről" c. tanulmányát.

Egri képei a szűk terek és utcák meghitt hangulatát sugározzák. Lino, de még a fametszetkorra utal vissza a Serviták temploma, a várdomb alá huzódó házak, tetők kusza sokasága, háttérben a Bükk déli vonulataival. Legjobb szabadgrafikái a Harangöntő utca a minarettel, a Turi ház a patakhiddal és a Dobó bástyával. Troján Eger artisztikumának kifejezője elhagyott, ódon utcák, háztetők, omló falak grafikusa. Arányok, átgon-

doltság, mérnöki logika jellemzi műveit. Művészete – mint mondja – spekulatív játék. Először mindent színben lát, ezt a sokszínű élményt transzponálja – témában is – a fekete fehérbe, ami szerinte minden színnél színesebb.

Fában gondolkodik, de linóban dolgozik. Linói erőteljesebbek (Turi ház), mint a fametszetek technikájához visszatérő szabadgrafikái. Tervei között szerepel az új Eger, a Hadnagy uti lakótelep, az Építőipari Székház, az Unicornis ábrázolása, általában annak kifejezése, hogyan helyezhetők a barokk városképbe, – a városképi arányok megbontása nélkül, – a Bauhaus mai változatai.

Ex libriseinek egy rétege egeri és dél-lengyel városképeket, másik része mindennapi életünk kísérő jegyeit fejezi ki. Váradi József ex librisén az egeri minaret, Malecén Przemysl bástyái az uralkodó motívum. Legjobb a Marian Psychalski számára készített lap len-

gyel címerrel és vajdasági zászlóerdővel. Városképeket idéző kisgrafikái mellett szép számmal találunk olyan lapokat, amelyek témája a könyvtulajdonos jellemét kifejező jelkép; galamb, könyv, körző, virág: Botos Barna építész ex librise körző és ház motivummal. Rátkai István könyvtáros ex librisén a könyv lapjaiból kinyíló virág az élet szépségének és teljességének kifejezője. Márkus László újságíró lapjának jelképe, az újságpapírból hajtogatott lovaskatona alakja, a szép életért - talán szélmalomharcot vívó - örökké harcrakész lovag.

Művészetét a testvérvárosok (Przemysl-Eger) festői-ségén kívül az oldhatatlan emberszeretet hatja át. Magáról ezt vallja: "hogy közel kerülhessek az emberekhez, időnként el kell távolodnom tőlük, hogy közel kerülhessek Egerhez, időnként el kell hagynom a várost." És munkája értelméről: "ha az emberek szemét irányíthatom az élet és harmonikus városképek örök szépségeire, azt hiszem, segítettem őket az élet szépségeinek felismerésében. Ez a legtöbb, amit művész tehet."

E g y f i a t a l l e n g y e l grafikus járja Eger utcáit és jegyzi fel szemében a szűk kvadronok, egy-egy barokk árkádsor vagy elegáns palota iveit. Lehet, hogy Przemysl, vagy a varsói óváros síkátorait keresi és azonosítja Egerrel, hiszen a magyar és lengyel városok kialakulásában, történelmében - igaz, pusztulásukban is - van valami sorsszerű azonosság. Nem hiszem, hogy Troján városképi szemléletében távol esne egymástól Eger, Przemysl vagy Varsó.

Több száz különböző méretű grafika, ex libris jelzi ennek a pályának induló szakaszát, amelynek kapui most záródnak be, de bizonyos vagyok benne, hogy az elkövetkező évek még tartogatnak meglepetéseket számunkra, amikor visszatérünk képeihez.

Ebergényi Tibor

DRAHOS SZOBA SZENTESEN

A hazai kisgrafika történetében kiemelkedő esemény 1969. okt. 5-e. Először érte hazai grafikusunkat - néhai Drahos István személyében - az a művészi és emberi megdöcsülés, hogy munkásságának emlékére a szentesi múzeum József Attila u-i épületében emlékszobát rendeztek be.

A Drahos szoba a Szentesi Felszabadulási Kulturális Hetek alkalmával, ünnepélyes keretek között került felavatásra. Az ünnepélyen megjelent a művész özvegye és fia, dr. Drahos István a miskolci egyetem docense. Az ünnepséget Visy Zsolt, a Koszta József Múzeum igazgatója nyitotta meg. Megnyitó beszédében ismertette a művész életpályáját, majd

Szentesen eltöltött éveiről, közéleti szerepléséről beszélt nagy szeretettel. Beszéde végén kihangsúlyozta, hogy a Drahos szoba létrehozása és felavatása a város szeretetét és megbecsülését is jelenti az Európaszerte ismert művész iránt.

Visy Zsolt megnyitója után dr. Bajomi Sándor tanácselnök ígéretet tett a Drahos hagyományok ápolására, majd megköszönte a család és barátok segítőkészségét, amit a Drahos szoba létrehozásának érdekében tettek. Majd Drahos Istvánné népművésznék - a művész özvegyének - a 195/1969. VB.sz. határozat alapján átnyújtotta Szentes Város Fejlesztéséért elnevezésű emléklakettet, melyet a város felszabadu-

lásának 25. évfordulójára alapítottak. A kitüntető emléklakettet, mint annak első tulajdonosa vette át Drahos Istvánné, majd meghatott szavakkal mondott köszönetet:

- Nagyon örülök ennek a mai eseménynek és hálásan köszönöm a város gesztusát. Remélhetőleg foglalkozik majd valamelyik műtörténész férjem munkásságával és a hazai, külföldi szakértők és gyűjtők is közreműködnek ebben. Nincs akadálya, hogy további anyagokkal járjunk hozzá a szentesi Drahos-szoba kiegészítéséhez.

Ezzel az ünnepség befejeződött és a szoba megnyílt az érdeklődők előtt. Kellemes meglepetésként hatott, hogy több százan nézték meg ezt a kiállítást a megnyitás napján.

A nézőket sem érte azonban csalódás. Látták és érezték, hogy ezt a szobát hozzáértéssel és ugyanakkor nagyon nagy szeretettel rendezték be. He-

lyet kapott a sok grafikai alkotás, vázlat, tanulmány és megmunkált ducok mellett a művész munkaasztala, rajta a munkájához használt eszközökkel, olyan állapotban és elrendezésben, ahogy azt alkotói életében használta. Gyönyörködhettek a nézők a művész bélyegterveiben, tankönyv és könyvillusztrációiban és láthatták a könyveket is, melyekhez ezek készültek. A tárlókban nyertek elhelyezést mindazok a hazai és külföldi publikációk egy része, melyek művészetével foglalkoznak. A kiállítás óta mindezek kiegészültek külföldi művészek részere készített ex libriseivel és a művész emlékére ezideig készült in memoriam lapokkal.

Mi - a K.B.K. tagjai - örök megbecsüléssel őrizük meg emlékét, és ha Szentés felé visz az utunk, látogassunk el a Drahos-szobába. - Érdemes.

Kertész Dénes

St.Niklasban(Belgium)
1969. március 21-31 között
nemzetközi ex libris kiál-
lítás zajlott le. A cseh
Zprávy értesülése szerint
hazánk ex libris művésze-
tét Gross Arnold és Kass
János lapjai képviselték.

International ! Grafik
címmel Helmer Fogedgaard
és Klaus Rödel új művésze-
ti folyóiratot indított
Dániában. Az évenként négy-
szer megjelenő, negyedréti,
számanként 32 oldal terje-
delmü folyóirat minimális
szövegrésszel eredeti gra-
fikákat közöl Európa min-
den országából. Az eddig
megjelent két szám egyiké-
ben Andruskó Károly grafi-
kája szerepelt. Reméljük,
hogy a folyóirat munkájába
grafikusaink is bekapcsol-
lódnak.

A gyulai Jókai Műve-
lődési házban 1969. szept-
ember 16-án kiállítás
nyílt Várkonyi Károly gra-
fikáiból. A kiállítást sa-
ját gyűjteménye anyagából
Póka György rendezte.

P.Ujtitis /fajetszet/

Jean Vartier "Que
savez-vous sur cet ex lib-
ris napoleonien" címmel
Gara Arnold egyik ex lib-
risét ismerteti a L'Exlib-
ris Français 1969. évi 3.
számában, a szerzőt azon-
ban osztráknak, vagy né-
metnek véli, valószínűleg
a lap tulajdonosának, Lili
Greinernek németes neve
alapján. A helyesbitést
szerkesztőnk már megkül-
dötte a folyóiratnak.

JENEY LAJOS

Aesculapius sorkatonái, a gyógyító orvosok, nemes hivatásuk gyakorlása közben nemritkán a muzsák szolgálataiban is multhatatlan érdemeket szereztek. Csábító vállalkozás lenne egyszer Rabelaistól, Schilleren, Csehovon és Csontváryn át Albert Schweitzerig, vagy Németh Lászlóig és Bordás Ferencig követni nyomon a gyógyító-tudomány művelőinek hozzájárulását a tágabb értelmű "humanóriák" felvirágoztatásához. Az alábbi sorokban azonban csupán egy olyan idős, kolozsvári orvosról emlékezünk meg, aki sztetoszkóppal és vénytömbbel a kezében járta be az életut nagy részét, "melléktermékként" azonban - ha nagy megszakításokkal is - rajztollával, karcoló tűjével és metsző vésőjével, sőt ecsetjével is maradandót alkotott, ujabban pedig a kisgrafika népszerűségének élesztgetésében, az ex libriskultura újjáteremtésében is szerepet vállal.

A hetedik évtizedet is maga mögött hagyta dr. Jeney Lajos. Bár kitűnő karriert ígérő filmoperatőr fiának tragikus elvesztése látszólag évekre megbénította ezt az alkotó munkára született, művészalkatu orvost, a fájdalom katarziséban fogant kisszámú munkája annál értékesebb s a jövőre nézve annál ígéretesebb, mert tettvágya és művészi ambíciói olyan lepárolt, magasztos régióig emelték, hogy a létrejött művek jellemzésére önkéntelenül is felsőfok felé siklik a toll.

Opus-jegyzéke - mint Ő maga is! - szerény. Nem üstökösként tűnt fel, nem kísérték látványos sikerek. Művészete, mint buvópatak, el-el tűnik, majd kristálytiszta bukkan elő újra, hogy gyönyörködtessen és magasrendű műélvezetben részesítsen. Mégis volt ereje 1925-ben, erős szakmabeliekből álló mezőnyben pályadíjat nyerni címlaptervevel, Berde Mária: Romuald és Andriana című regényének pozsonyi kiadásához.

A következő évek rajzai, linómetszetei, kórajzai és rézkarcai egyöntetűen igazolják, hogy fejlődő töretlenül felfelé ivelő volt és erőssége mindvégig a gondolati grafika maradt. Fő kifejező eszközének a vonalat tekintette és harcolt, - ha kellett a nyomtatott betű erejével is! - a festői hatások ellen." A rajz csodálatos varázsával serkenti fantáziánkat, felűdit és boldoggá tesz"

- vallja A grafikáról című cikkében. (Nyomdász évkönyv, 1927, 97. 1.) Könnyed, vázlatszerű vonalakból felépült részkarcai az Olgyai Viktor meghonosította grafikai áramlatok sodrásába illenek bele, anélkül azonban, hogy epigonjává törpülne. A Nyomdász évkönyv évfolyamaiban közölt reprodukciók tanusítják, a fenti állítás igazát. De a könyvgrafika vonzása más, kötöttebb műveket is eredményezett. A Kós Károly nevével fémjelzett Erdélyi Szépmíves Céh kiadásában jelent meg pl. 1928-ban Sipos Domonkos: Vajudó idők című novelláskötete. Az illusztrációkat - négy lehellelfinomságu tollrajzot - Jeney Lajos készítette. Első ex librisei ugyancsak ebből az időből valók. Az 1926-os keltezésű, Krizsó Kálmán részére készült lap, a premier plan-ba helyezett Gutenberg arcéllel még kissé bizonytalan vonalvezetésű, viszont az az 1934-ből való, kétszínnyomatu linómetszet, melyet pályatársának, a jónevű gyulafehérvári orvosnak (dr. Nicolae Igna) metszett, nemesen egyszerű szimbolikájával már a legjobb ex librisek közé sorolható.

Gábor Dénes

Gyulán, Póka György által rendezett "Művészet az ifjuságért - ifjuság a művészetért" kiállításorozat második rendezvénye Bordás Ferenc grafikáit mutatta be 1969. okt. 21-nov. 10. között. A kiállításról 1969. okt. 23-i számában a Békés megyei Népszerűség is megemlékezett.

A jugoszláviai könyvhónap (1969. okt. 19-25.) alkalmából Andruskó Károly ex libris-kiállítást rendezett a Zentai Művelődési Házban saját gyűjteménye anyagából. Andruskó, Kertész-Kollmann Jenő, Korda Béla, Meskó Anna, Póka György és Szölgyény Pál lapjait láthatta a közönség.

NEMZETKÖZI EXLIBRIS PÁLYÁZATOK

A XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus rendezőbizottsága, a K.B.K. vezetősége, valamint a kongresszust patronálók három témában nemzetközi exlibris, illetve emléklap pályázatot hirdetnek.

1. "Budapest a XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus városa"

A Budapesti Fővárosi Tanács díjai, melyeket a Budapesttel kapcsolatos, illetve a kongresszust jelképező legjobb exlibrisekre alapított. A metszeteiken a következő felirat legyen: "XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus, Budapest, 1970. szeptember 3-6."

1. díj: 5000 Ft 2. díj: 3000 Ft 3. díj: 2000 Ft

2. "Bartók Béla halálának 25. évfordulójára emléklap"

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának díjai, melyeket a nagy magyar zeneszerző emlékére készült legjobb emléklapok jutalmazására alapított. Felirat: "In memoriam Bartók Béla 1881-1945."

1. díj: 5000 Ft 2. díj: 3000 Ft 3. díj: 2000 Ft

3. "Bor és szőlő az exlibriseken"

Az Egri Borforgalmi Vállalat díjai, melyeket szüretet, pincét, ivó társaságot, Bacchust, stb. ábrázoló legjobb metszetek jutalmazására alapított.

1. díj: 3000 Ft 2. díj: 2000 Ft 3. díj: 1000 Ft

Pályázni csak eredeti grafikával lehet /magas-, mély- vagy síknyomás/. Valamennyi pályaművön szerepeljen az exlibris szó, valamint üres hely a név számára. A pályaműveket 29,5x21 cm méretű paszpartuban, 1970. július 31-ig küldjék el 2-2 példányban a XIII. N.E.L.K. titkára címére /Réthy István, Budapest, II. Julia u. 2/c/. A hátlapra a művész nevét és címét kérjük ráírni. Az exlibrisek képmérete a szokásos.

CONCOURS INTERNATIONAL D'EXLIBRIS

Le Comité Organisateur du XIII. Congrès International de l'Exlibris, le Cercle des Amis de Petit Graphique /KBK/ ainsi que les Protecteurs du Congrès indiquent 3 concours internationaux pour l'exécution des exlibris sur les thèmes suivants:

1. Budapest, ville du XIII. C.I.E.L. Les prix sont étés offerts par le Conseil Municipal de Budapest pour des exlibris se rapportants à notre Capitale, respectivement symbolisants le Congrès. Les mots "XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus, Budapest 1970. szeptember 3-6" doivent être inserits dans l'exlibris.
1. prix: Ft 5000, 2. prix: Ft 3000, 3. prix: Ft 2000
2. Gravure commémorative à l'occasion du 25. anniversaire de la mort de Béla BARTÓK. Les prix sont étés décernés par les Fonds Artistiques de la République Populaire Hongroise, pour primer les meilleures oeuvres faites en mémoire du grand compositeur hongrois.
L'inscription: "In Memoriam BARTÓK Béla 1881-1945"
1. prix: Ft 5000, 2. prix: Ft 3000, 3. prix: Ft 2000
3. Vin et raisin dans l'exlibris. Les prix offerts par l'Entreprise Commerciale des Vins à EGER seront distribués aux meilleurs exlibris ayant pour sujet le vin, raisin, scènes avec buveurs, Bacchus etc.
1. prix: Ft 3000, 2. prix: Ft 2000, 3. prix: Ft 1000

On peut prendre part aux concours avec des oeuvres graphiques originales seulement c'est-à-dire impression en creux, en relief, en plat /lithogr./

Toutes les oeuvres doivent porter l'inscription "Ex libris" avec un espace vide destiné au nom du propriétaire éventuel de l'exlibris. Les gravures concurrentes doivent être envoyées en 2 exemplaires montées sur des cartons blancs de dimension 295x210 mm, jusqu'a 31. juillet 1970, a l'adresse du secrétaire du XIII.C.I.E.L. /István RETHY, Budapest, II. Julia u. 2/c/ Nous prions d'indiquer le nom et l'adresse de l'artiste au verso. Le format des exlibris est celui de l'usuel.

Les prix seront décernés par un jury international formé de 13 membres. La décision sera proclamé pendant le Congrès.

INTERNATIONALE EXLIBRIS WETTBEWERBE

Das Organisationskomitee des XIII. Internationalen Exlibris Kongress, Der Vorstand des Kreises Ungarischen Kleingraphikfreunden, sowie die Protektoren des Kongress schreiben 3 internationalen Exlibris bzw. Gedenkblatt-Wettbewerben mit den folgenden Themen aus:

1. Budapest, Stadt des XIII. I.E.K. Die Prämien sind vom Rat der Hauptstadt Budapest für solche Exlibris gestiftet, welche mit Budapest verbunden sind bzw. den Kongress symbolisieren. Die Blätter sollen die Aufschrift "XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus, Budapest 1970. szept. 3-6" tragen.
1.Prämie: Ft 5000 2.Prämie: Ft 3000 3.Prämie: Ft 2000
2. Gedenkblatt für Béla BARTÓK. bei Gelegenheit der 25. Jahreswende seines Todes. Prämien des Stiftes für Kunst der Ungarischen Volksrepublik, zu belohnen die bessten Graphiken geschafft für Gedächtnis des grossen ungarischen Komponist. Inschrift: "In Memoriam BARTÓK Béla 1881-1945"
1.Prämie: Ft 5000 2.Prämie: Ft 3000 3.Prämie: Ft 2000
3. Wein und Wintraube in Exlibris. Die Prämien sind vom Unternehmen für Weinhandel in Eger für Exlibris mit Themen von Wein, Wintraube, lustige Szenen, Bacchus usw. offert.
1.Prämie: Ft 3000 2.Prämie: Ft 2000 3.Prämie: Ft 1000

Man kann nur mit Originalgraphik wetten /Hoch-Tief- und Flachdruckverfahren/Auf alle Blätter soll das Inschrift "Ex libris" mit einen Platz frei zur Anbringung des Names eines eventl. Erwerbers vorkommen. Die Preiswerken sollen bis 31. Juli 1970. zum Sekretär des XIII. I.E.K. /István RÉNYI, Budapest, II. Julia u. 2/c/ auf weissen Passepartout von 295x210 mm in 2 Exemplaren ankommen.

An der Rückseite bitten wir die Name des Künstlers und seine adress angeben. Das Format der Exlibris wird das gewöhnliche. Ein internationaler Jury von 13 Mitgliedern wird die Prämien verurteilen und die Entscheidung während des Kongress bekanntmachen.

Die prämierten Graphiken, dessen Holzstöcke bzw. Kupferplatten bis den Preisausteilern /4.Sept/ dem Sekretär des XIII. I.E.K. sollen übergeben werden, bleiben absolutes Eigentum der Protektoren.

Nemzetközi Exlibris- és Kisgrafika Kiállítás — Budapest
Ernst-Múzeum, 1970.szept.4-20.

A XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmából a K.B.K. nemzetközi kiállítást rendez, melyre Önt is meghívjuk. A kiállításon az utolsó két évben készült exlibriseket és kisgrafikákat állítjuk ki. Művészenként legfeljebb 10 lapot kérünk, egy 70x50 cm. méretű /álló formátum/ tablóra paszpartuzva. A hátapon a művész nevét, születési évét és címét kérjük feltüntetni. A tablót a következő címre kérjük küldeni:

Kiállítási Intézmények — Mücsarnok
Budapest, XIV. Dózsa György út 37.

Beküldési határidő: 1970. június 30.

Amennyiben fenti meghívásunkat elfogadja, kérjük, hogy Réthy Istvánnak /Budapest, II. Julia u. 2/c/ küldje el jelentkezését és egy metszetét azok közül, melyeket ki szándékozik állítani a kiállításon. Ez utóbbit a katalógus reprodukciói között kivánnánk szerepeltetni. Kérjük, hogy a jelentkezést és a kért lapot 1970. május 15-ig küldje el; ezután beérkező műveket a katalógusba nem tudunk reprodukálni.

Ha kiállításra szánt exlibrisait a hazájában illetékes Exlibris Egyesületen keresztül juttatja el hozzánk, akkor zsűrimentesen, ha közvetlenül címünkre küldi, akkor a K.B.K. vezetőiből és magyar művészekből álló zsűri döntése alapján állítjuk ki.

EXPOSITION INTERNATIONALE D'EXLIBRIS ET DE PETIT GRAPHIQUE

Budapest, Musée Ernst, 4-20. Septembre 1970.

À l'occasion du XIII. C.I.E.L. le Cercle Hongrois des Amis du Petit Graphique /K.B.K./ organise une exposition internationale et nous avons l'honneur de Vous y inviter. On exposera les oeuvres exécutées dans les deux dernières années. Nous demandons dix gravures au plus de chaque artiste. Les épreuves - exlibris et graphiques de circonstance- devront être montés sur de cartons blancs avec passepartouts, de dimension 70x50 cm /format debout/, au verso indiquant le nom, adresse et année de naissance de l'artiste. Les tableaux devront être envoyés à l'adresse suivantes:

Kiállítási Intézmények — Mücsarnok

Budapest, XIV. Dózsa György út 37, Hongrie

Les envois doivent parvenir jusqu'au 30. juin. 1970

Si Vous accepteriez notre invitation, veuillez aviser le secrétaire du XIII. C.I.E.L., M.István RÉTHY /Budapest, II. Julia u. 2/c/ en envoyant simultanément un de vos oeuvres destine pour l'exposition en deux exemplaires, pour un reproduction eventuelle dans le catalogue de l'exposition. L'avis et les 2 épreuves devront parvenir jusqu'au 15. mai 1970. Les oeuvres recues apres ce delai ne pourront pas être reproduits dans le catalogue. Si Vous enverrez vos gravures par la Société d'Exlibris de votre Pays, elles ne seront pas soumises a notre jury, mais si Vous les enverrez directement a l'adresse indiquée, elles pourront être exposées seulement apres l'arbitration de notre jury, composé de la direction du K.B.K. et des artistes hongrois.

Internationale Exlibris- und Kleingraphik-Ausstellung

Budapest, Ernst-Museum, 4-20 September 1970.

Anlässlich des XIII. I.E.K. der Kreis der Ungarischen Kleingraphikfreunden /K.B.K./ organisiert eine Internationale Ausstellung, woran wir Sie höflichst einladen. Man wird die Exlibris und Kleingraphik der letzten zwei Jahren ausstellen. Wir bitten von jeden Künstler ein Anzahl von höchstens 10 Blätter, montiert auf weissen Karton von 70x50 cm Grösse /stehende Format/. An der Rückseite soll man die Name, Geburtsjahr und Adress des Künstlers angeben. Wir bitten die Tableaus zur folgenden Adress ** senden:

Kiállítási Intézmények - Műcsarnok

Budapest, XIV. Dózsa György u. 37, Ungarn

Der Termin des Einschicken ist 30. Juni, 1970.

Wenn Sie unsere Einladung annehmen, wir bitten Ihre Anmeldung zum Sekretar des XIII. K.I.E. István Réthy /Budapest, II. Julia utca 2/c/ mit 2 Abdrücke eines, zur Ausstellung bestimmten Graphik zu senden, für eine eventuelle Reproduktion im Ausstellungskatalog. Die Anmeldung mit den 2 Abdrücken soll bis 15. Mai ankommen, weil nach diese Termin können wir diese im Katalog nicht reproduzieren.

Wenn Sie die zur Ausstellung bestimmte Werken durch die Exlibris-Gesellschaft Ihren Landes schicken, sind diese von Jury frei; aber wenn Sie die Graphiken direkt zu uns schicken werden, wird an deren Ausstellung ein von dem Vorstand der KBK. und von ungarischen Künstlern bestehende Jury entscheiden.

OLASZ BESZÁMOLÓ A COMOI KONGRESSZUSRÓL

Az idáig megtartott tizenkét nemzetközi ex libris kongresszus a résztvevők létszáma, a pályázatok és kiállítások, valamint a kiadványok szempontjából állandó fejlődést mutat. Nem véletlen tehát, hogy az eddig megrendezett kongresszusok közül a legutóbbi, a comoi nyújtotta a legtöbbet. A természetes fejlődésen kívül ez elsősorban dr. Gianni Mantero határtalan ügyszeretetének - és nem kismértékben - anyagi áldozatának is köszönhető. Erről tanuskodik az olasz ex libris egyesület folyóiratának a kongresszusról közreadott beszámolója (BNEL 12-13. sz.) is, amely bár a megjelenés évének 1968-at tünteti fel, valójában 1969. nyarán került ki a nyomdából. A késésért azonban kárpótol az, hogy ez a jelentés többet ad, mint a megelőző kongresszusi jelentések összevéve.

A hat ives füzet műnyomó papíron, gondos nyomdai kiállításban és igen gazdag illusztrációs anyaggal jelent meg és nemcsak azoknak maradandó emlék, akik maguk is résztvehettek a kongresszuson, de az egész világ ex libris-kulturája szempontjából fontos dokumentum. Terjedelmes részt foglal el benne a kongresszus krónikája, amely bővelkedik magyar vonatkozásokban. A kongresszus 259 résztvevője között 15 volt a magyar művész és gyűjtő s ezt a számot csak a krakkói kongresszus magyar résztvevőinek a száma multa felül. Bőséges tájékoztatást kapunk a kongresszussal kapcsolatban megrendezett kiállításokról (retrospektív olasz ex libris kiállítás, nemzetközi ex libris kiállítás, mai nemzetközi grafikai kiállítás és modern illusztrált könyvek kiállítása) és pályázatokról (kongresszusi lap, "de re coquinaria", Bib-

lioteca Rosasco) is. A kongresszusi lap-pályázaton a magyarok közül Bordás Ferenc (3), Diskay Lenke (2), Drahos István (1), Fery Antal (4), Kopasz Márta (1), Stettner Béla (12), Takács Dezső (1), Tempinszky István (1) és Varga Nándor Lajos (1), a "de re coquinaria" pályázaton Bordás Ferenc (2), Diskay Lenke (2), Fery Antal (2), Hopasz Márta (1), a Biblioteca Rosasco pályázaton Bordás Ferenc (1), Diskay Lenke (1), Fery Antal (1) és Kopasz Márta (1) vettek részt. Kilenc művésznk 37 lappal szerepelt tehát az igen erős és nagy nemzetközi nevet tartalmazó mezőnyben, nem is eredménytelenül, mert a "de re coquinaria" pályázat harmadik díját (40.000 lira) Diskay Lenke nyerte el.

A beszámoló a krónika mellett közli még a kongresszussal kapcsolatos folyóirat és újságcikkek bibliográfiáját és a FISAE ülésének a lefolyását, amely a következő kongresszus megrendezésével a Kisgrafika Barátok Körét bizta meg Budapest székhellyel s a FISAE soros elnökévé két évi időtartamra Semsey Andort választotta.

A beszámoló teljes terjedelmében közli a kongresszuson elhangzott két értékes előadást is; az egyik, Jacques Guignard előadása "Pour un action au faveur du livre d'art" címmel hangzott el, a másik pedig Gianfranco Grechi előadásában a "Le imprese il Giovio e gli ex libris" címet viselte.

Az illusztrációk között Diskay Lenke három, Fery Antal ugyancsak három, Bordás Ferenc pedig egy lappal szerepel. A magyar pályázati anyag ismeretében nyugodtan mondhatjuk, hogy ez elég kevés, bár tény, hogy a közölt lapok mind kiváló alkotások.

A XIII. budapesti Nemzetközi Ex Libris Kongresszus küszöbén e beszámoló tanulságul is, példaképül is szolgálhat!

G. F.

KÖNYVESPOLC

EXLIBRISY ZBIGNIEWA DOLATOWSKIEGO. Warszawa 1966.
Kolo Milosnikow Ekslibrisu. 8°, 9 l.

A kis füzet Zbigniew Dolstowski teljes ex libris opus-jegyzékét tartalmazza 1966-ig s az egyhangu lapfelsorolást öt ex libris reprodukció szakitja meg. A lista az 1956-1966 közötti évekből kettőszázötven ex librist sorol fel, amelyek elenyészően csekély kivételtől eltekintve fa- és linometszetek. A gazdag és változatos lengyel ex libris-irodalom - úgy látszik - megkezdte az opuslisták kiadását, amelyek nemcsak a gyűjtők, de a művészettörténészek számára is hasznosak. Kár, hogy a lapleírások mellőzik az ábrázolás rövid leírását, mert így az azonos névre készült lapokat a lista alapján nem lehet megkülönböztetni. (Van, akinek egymás után öt ex libris is készült pl. Basi Romanowicz.) Nekünk magyaroknak is érdemes volna a lengyel példát követni s legalábbis elhunyt, jelentősebb ex librisművészeink opuslistáját közreadni. A sokszorosítás útján való közzététel olcsó s mint az előttünk álló példa is mutatja, egy kis gondossággal így is lehet jó munkát adni.

GOLJAKOVSKIJ, JEVGENIJ NIKOLAJEVICS: DESZJATI EX LIBRISZOV. (Bev. E. Minajev.) Moszkva 1966. Kombinat Graficeszkogo Iszkusztva. 8°, 4 l., 11 t.

Csajkovszkijt egyik megelőző számunkban már bemutattuk olvasóinknak; most megjelent mappája - amely 1959 és 1966 között készített tíz legszebb fametszetű lapját foglalja magában - ismert grafikusai erényeit tükrözi. K. Melborzs részére készített lapján a fekete tulsulyát

alig oldja fel az ég egy részének s a nyírfa törzsének fehérje. I. Szokolov ex librise (váza fametsző szerszámokkal) klasszikus nyugalmaival és jó tereiosztásával hívja fel magára a figyelmet. M. Aszlamazján ex librisének megejtő szépségű rózsaaát kár volt a monogrammal esztétikai egységében megbontani. B. A. Bilenbahov lapja moszkvai emlékeket idéz és komorságában is kiegyensúlyozott munka. A. I. Lebegyev lapjának zsufoltsága és rajzi megoldása szecessziós emléket sejtet. V. Lobanov lapján a szláv középkort 'kelti életre; háttérének metszőmegoldása (a párhuzamos véső különböző sűrűségű alkalmazása) művészileg is meggyőző. A. A. Szidorov ex librisének klasszikus nőalakja drapériamegoldásával tűnik ki. B. Visnjakov lapján szerencsésen találkozik a hagyományos fametsző technika a modern szimbólumokkal. I. Kozlov lapja a német romantika árnyképrajz modorában készült és inkább kuriozitásával, mint művészi meggyőző erejével hat. A Peteris Uptis részére készített ex libris (Rigai városkép) nincs híján a festőiségnek, de kompozíciójának zárt-ságával, változatos metszőtechnikai megoldásaival vitathatatlanul a mappa legszebb lapja. A. Minajev bevezetője a művész legszükségesebb életrajzi adatait adja meg.

EMIL KOTRBA. Vystave pubodni grafiky. (Katalog) Praha 1967, Klub Skolstvi. a Kultury Prikopy. 8°, 16 l., 1 külön melléklet.

Kotrbanak nem kis szerepe van abban, hogy a mai cseh ex librisművészet ismert és kedvelt egész Európában. Prágai kiállítása - melynek katalógusa maga is iskolapéldája a modern művészi nyomtatványnak - tizennyolc tablón nagy csomó ex librist, alkalmi grafikát és pár szabad grafikát mutatott be s mindenben igazolta azt az elismerést, amelyet alkotásai úgy az ex librisgyűjtők

körében, mint a szakirodalomban (Graphia Bulletin 1962, A Arte do Exlibris 1962, Exlibriskunst und Gebrauchsgaphik 1960 stb.) arattak. Kotrba közel hatszáz lapot kitevő ex libris oeuvrejének legnagyobb része fametszet, kisebbik hányada pedig litográfia. A fametsző Kotrba alkotásain a fekete háttér dominál s ebből bontja ki vékony fehér vonalakkal a rajzot. Legkarakterisztikusabb lapjain a sommázó megfogalmazást alkalmazza, a részleteket elhagyja, vagy elhanyagolja s majdnem kizárólag csak körvonalaz. Ez a grafikai módszer rendkívül plasztikussá, majdnem három dimenziójúvá teszük kompozícióit, amelyekben - akár csak a mi Reich Károlyunknál - igen nagy szerepe van a lónak. Kotrba a mozgás megragadásának kiváló művésze s erről számtalan lótanulmányban és lovas témájú ex librisen tesz bizonyosságot.

Frantisek Dvoráknak a katalógushoz irt bevezetése nemcsak a legszükségesebb életrajzi adatokról tájékoztat, de Kotrba művészetének esztétikai méltatását is megkísérli. A közölt illusztrációk változatosak és egyben jellemzők is Kotrba művészi fejlődésének egyes szakaszaira. A külön mellékletként szereplő "Ágaskodó ló" (1967) Kotrba fametszőtechnikájának újabb módosulásáról vall: a fekete hátteret már gyakran oldják fel a kompozíció foltookban feldobott fehér felületei. Ez a metszémód kevésbé plasztikus hatást kelt, mint a régi, de mégis életebb s művészi összhatásában is meggyőzőbb.

Kóhegyi Gyula ex libris művészetét ismerteti a Nordisk Exlibris Tidsskrift 1969. évi 3.száma, hat illusztráció kíséretében. A cikk Galambos Ferenc írása.

Menyhárt József festő- és grafikusművész, a magyar ex libris kiváló képviselője megkapta Debrecen város 1969. évi művészeti díját. Mi is gratulálunk!

A Kisgrafika Barátok
Köre december hó 1-én, hét-
főn este vetített-képes
előadást tartott a METESZ
klubhelyiségében. Az elő-
adás keretében dr. Hetey
Ottó Ismertette Németh La-
jos művészettörténész Mo-
dern Magyar Művészet című,

nemrég megjelent könyvét.

Az alapos felkészült-
ségről tanuskodó, magas
szinvonalu előadást a hoz-
záértő közönség mindvégig
figyelemmel kísérte. Tet-
szésnyilvánítások után az
előadást élénk eszmecsere
követte.

résu mé

F. Galambos ébauche l'histoire du M.E.G.E., Société des
Collectionneurs d'Exlibris et des Amis de Graphique
/p.634/ Cette société, le plus important parmi des grou-
pements hongrois d'exlibris d'entre-deux-guerres, était
le successeur de la Guilde Saint George, association des
collectionneurs et des amateurs, dissoute en 1923. Bien
que le docteur KÁLMÁN ARADY faisait des tentatives des
lors en 1924, la fondation était réalisable seulement en
1932. Le docteur Arady réunissait les meilleurs artis-
tes graphiques et les collectionneurs renommés. Le but
de la société était de propager l'usage de l'exlibris,
en donnant préférence aux techniques originelles. Le
premier président était Károly LYKA. Le nombre des mem-
bres n'a jamais surpassé le 140. Parmi ceux- dont l'ar-
ticle fait une énumération incomplète- trouvons des
noms bien connus aujourd'hui aussi. On faisait les ré-
unions plus attrayantes avec des conférences. Les mem-
bres ont organisé des excursions à Esztergom et Szolnok.
La société faisait paraître un bulletin depuis 1937,
sous le titre "Kisgrafika" et 15 publications dont la

première est parue en 1932. /Portefeuilles des exlibris et graphiques occasionnels, études sur les arts graphiques etc/ Le M.B.G.E. devait cesser sa fonction en 1944 mais formellement était dissolu seulement en 1948. Au p. 645 trouvons un compte-rendu de la collection d'exlibris du professeur Dezső SOÓ, qui l'a offert au Musée des Arts Décoratives à Budapest. La collection contient plus de 80.000 exlibris et petit graphiques. Le prof. Soó a commencé sa carrière de collectionneur en 1934. Le catalogue de ce don magnifique contient 159 pages dactylographiés. La matière est classée selon les nations. L'hongroise est presque complète jusqu'à 1945. après cette partie l'allemande, l'autrichienne et la tchécoslovaque sont les plus importantes.- Tibor Ebergényi présente Marian József TROJAN, artiste graphique originaire de Pologne /p.651./ Il est né en 1931, à Przemyśl. Depuis 1950 il vit en Hongrie. Son art est inspiré par la ville pittoresque Eger. Son oeuvre graphique compte plus de 200 linogravures.- Dénes Bertész écrit de la chambre du Musée de Szentes destinée à la mémoire de István DRACHÓ. On a exposé sa table de travail, ses outils, ses oeuvres graphiques, illustrations et études. Dénes GÁBOR présente Lajos JENEY, médecin âgé plus de 70 ans, demeurant à Kolozsvár /p.658./ Il a créé des oeuvres remarquables en terrain de la graphique, parmi ceux quelques exlibris aussi.- Les oeuvres recensées sont: Compte-rendu du XII.C.I.E.L. Como, B.N.E.L. No 12-13.- Catalogue des exlibris de Z. Dolatowski/Varsovie 1900/ - I.N.Goliachowsky : 10 exlibris. Moscou, 1900.- Emil Kotrba: Catalogue de son exposition. Prague, 1967.-

A Kisgrafika Barátok Köre Értesítője. Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc. A kiadásért felel: Réthy István KBK titk. Készült a Szémgép sokszorosító üzemében. F.v. Szabó György Megjelent 500 példányban 2 1/4-A/5 iv terjedelemben.

Tsz: 700098